

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka

Rozhodnutí soudu o ustanovení procesního opatrovníka podle § 29 o.s.ř. patří k těm procesním institutům, které se v praxi pohybují na citlivé hraně mezi ochranou účastníka a omezením jeho procesní autonomie. Jeho smyslem je umožnit, aby řízení mohlo pokračovat i tehdy, pokud účastník ze zákonem stanovených důvodů nemůže před soudem samostatně jednat. Zároveň však jde o zásah do základního procesního postavení účastníka, protože se mění způsob výkonu jeho procesních práv. Právě tato ambivalence vysvětluje, proč se otázka okamžité ústavněprávní kontroly ustanovení procesního opatrovníka opakovaně vracela před Ústavní soud.

Stanovisko Pléna Ústavního soudu

Plénium Ústavního soudu se k ní nyní vyslovilo stanoviskem sp. zn. **Pl. ÚS-st. 61/25 ze dne 12. 11. 2025**. Jeho jádrem je závěr, že **ústavní stížnost proti rozhodnutí o ustanovení procesního opatrovníka** (a proti rozhodnutím o opravných prostředcích proti němu) je, není-li podána samotným jmenovaným opatrovníkem k ochraně jeho vlastních základních práv a svobod, podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu **nepřípustná**. Předmětným stanoviskem tak Plénium **překonává dřívější nálezy** sp. zn. II. ÚS 82/23 a sp. zn. I. ÚS 1244/15, které ústavní stížnost proti ustanovení opatrovníka připustily.

Princip subsidiarity ústavní stížnosti

Plénium při formulaci stanoviska vyšlo z **tradičního pojetí subsidiarity ústavní stížnosti** jako pojmového znaku řízení před Ústavním soudem. Ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu vyžaduje vyčerpání procesních prostředků k ochraně práva, které právní řád poskytuje, a současně předpokládá, že Ústavní soud typově vstupuje do věcí až tehdy, kdy byly vyčerpány možnosti nápravy v rámci soustavy obecných soudů. Plénium přitom navazuje na dlouhodobou praxi, která u dílčích procesních rozhodnutí připouští výjimky jen restriktivně a pouze tehdy, jsou-li **splněny kumulativně dvě podmínky**: (i) napadené rozhodnutí je způsobilé bezprostředně a citelně zasáhnout do ústavně zaručených práv a (ii) námitku porušení těchto práv již nelze efektivně uplatnit v dalším průběhu řízení^[1].

V poměrech civilního procesu tak ve stanovisku Plénium zdůraznilo, že rozhodnutí o ustanovení procesního opatrovníka představuje pouze dílčí procesní rozhodnutí, jímž se řízení nekončí, a že jeho případné protiústavní důsledky se typicky „materializují“ až v dalším vedení řízení; zejména v meritorním rozhodnutí. Z toho plyne i praktický důsledek: účastník, který namítá nezákonné ustanovení procesního opatrovníka, se má primárně bránit v rámci řízení před obecnými soudy a své námitky uplatňovat průběžně; ústavněprávní přezkum se má otevřít až ve vztahu ke konečnému rozhodnutí ve věci.

Žaloba pro zmatečnost jako povinný prostředek ochrany práva

Zvláštní význam v této souvislosti nabývá **žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 3 o. s. ř.** jako mimořádný procesní prostředek, který je konstruován právě pro situace vadného zastoupení účastníka (nález sp. zn. II. ÚS 82/23, nález sp. zn. I. ÚS 2891/24, či usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 1831/2021 ze dne 21. 6. 2022). Pokud totiž soud jednal s účastníkem prostřednictvím zástupce, aniž byly splněny zákonné podmínky pro takové zastoupení (a typově sem může spadat i zastoupení procesním opatrovníkem), může být právě žaloba pro zmatečnost procesní cestou, jak dosáhnout zrušení pravomocného rozhodnutí a „otevření“ věci k novému projednání. Plénum přitom v návaznosti na § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu akcentuje, že jde o prostředek, který má být, je-li v konkrétní věci k dispozici, **před podáním ústavní stížnosti vyčerpán**. Ochrana základních práv není totiž úkolem výlučně Ústavního soudu; primárně ji má poskytovat soustava obecných soudů. Plénum pak ve stanovisku výslovně odmítlo, že by samotná délka či procesní náročnost této „dodatečné“ cesty mohla být důvodem k prolomení subsidiarity a k připuštění okamžitých ústavních stížností proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka^[2]. Plénum naopak zdůraznilo, že posuzovat přípustnost ústavní stížnosti podle „předběžného odhadu délky“ opravných řízení by znamenalo oslabit samotný princip subsidiarity.

Materiální vyčerpání prostředků ochrany

Z hlediska procesních kroků to tedy za prvé znamená, že je nezbytné námitky proti ustanovení opatrovníka (včetně námitek vůči konkrétní osobě opatrovníka či způsobu výkonu jeho funkce) **procesně uplatňovat včas a konzistentně** v rámci řízení před obecnými soudy, protože Ústavní soud standardně vyžaduje nejen formální, ale i **materiální vyčerpání dostupných prostředků ochrany**. Za druhé, je-li účastník v řízení fakticky veden jako zastoupený opatrovníkem bez splnění zákonných předpokladů, je nutné od počátku pracovat s tím, že (vedle řádných opravných prostředků) může být relevantním prostředkem nápravy právě **žaloba pro zmatečnost**, která se pak v ústavněprávní perspektivě stává dalším „povinným“ procesním krokem prodlužujícím cestu ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu.

Ústavní soud se tak předmětným stanoviskem rozešel se závěry nálezu sp. zn. II. ÚS 82/23, ve kterém byl vysloven názor, že odkázat účastníka na žalobu pro zmatečnost podle § 229 odst. 3 o. s. ř. je formalistické a nevhodné.

Ústavní stížnost podaná opatrovníkem

Je však třeba zdůraznit, že závěr uvedený ve stanovisku se netýká situace, kdy ústavní stížnost proti rozhodnutí soudu o ustanovení procesního opatrovníka podává sám ustanovený opatrovník k ochraně svých vlastních základních práv a svobod. V takovém případě je totiž procesní konfigurace odlišná a závěr o typové nepřipustnosti ústavní stížnosti se neuplatní.

Závěr

Stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 61/25 tak neznamená oslabení ochrany práv účastníků, nýbrž důsledné prosazení modelu, v němž Ústavní soud odmítá zasahovat do probíhajících řízení. Tento přístup je plně v souladu s ústavním postavením Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), jehož úkolem není suplovat činnost obecných soudů ani fungovat jako „superrevizní“ procesní instance. Právě zdrženlivost vůči průběžné korekci dílčích procesních rozhodnutí je výrazem principu dělby rolí. Nejde tedy o formalistickou překážku přístupu k Ústavnímu soudu,

nýbrž o mechanismus, který má zajišťovat, aby se ústavněprávní přezkum odehrával až při znalosti všech souvislostí a důsledků takového rozhodnutí.

Mgr. Pavla Krejčí

Advokát

DBK PARTNERS®

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

[DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Vinohradská 938/37
120 00 Praha 2

Tel.: +420 244 912 463

Fax: +420 244 912 803

E-mail: ak@dbkp.cz

[1] Ústavní soud ve stanovisku Pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 43/16 zdůraznil, že ústavní stížnost proti konečnému rozhodnutí poskytuje srovnatelnou efektivitu ochrany jako ústavní stížnost proti dílčímu procesnímu rozhodnutí.

[2] Opačně právě nález sp. zn. II. ÚS 82/23

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka](#)
- [Judikatura ÚS ve věci udělování státního občanství](#)
- [Nález Pl. ÚS 2/25: když Ústavní soud dokáže být skutečným ochráncem lidské důstojnosti](#)
- [Mobilizace ozbrojených sil v ČR a postavení odmítačů boje: právní analýza a návrhy legislativních úprav](#)
- [Zákaz změny k horšímu \(reformace in peius\) se neuplatní u nákladových výroků](#)

- [Make Důvodová zpráva great again](#)
- [Nález Ústavního soudu k privilegovanému postavení pohledávek státu v insolvenčním řízení](#)
- [Další „válka“ soudů - tentokrát o tarifní hodnotě ve věcech neoprávněných zásahů do osobnostních práv](#)
- [Pravý souběh funkcí - Ústavní soud vyjasnil otázku kogentních limitů smluvní volnosti](#)
- [Ústavní meze pokynu odvolacího soudu v otázce dokazování a skutkových zjištění](#)
- [Přezkum opatření obecné povahy správními soudy](#)